

(המשך מעמוד 17)

דמוקרטית, ככל אופן יותר מכל מדינות ערב הקיימות, כי מה שמתנהל היום בגדה וברצועת עזה ובאש"ף, נעשה על בסיס של בחירות דמוקרטיות.

ואם זו תהיה מדינה דמוקרטית תלך לגור שם?

אני לא מוותר על בית בסח'נין, אבל אני אשמח מאוד לבקר שם הרבה.

כלומר, תמשיך לגור בישראל?

אני אמשיך לגור בסח'נין, זו הגדרה יותר מתאימה.

אבל סח'נין תמשיך להיות בישראל?

כן. לא עברתי לגדה המערבית לפני 1967, כששם היה שילטון ערבי, אז למה עכשיו יש משטר ששם לא יורע כמה יהודים, או אנשים שחיים בערים, מבינים. אצל הכפריים הכפר זה גם כפר, זה גם המדינה, גם המישפחה, גם הקאריירה, זה הכל. אם אני עובר מסח'נין לעראבה, שזה פחות משלושה קילומטרים, אני נחשב שם זר.

הנה, לירושלים יכול לבוא גם מי שלא גר פה בעבר, והוא יכול להציג את מועמדותו לראשות העיר, והוא יכול גם להיבחר. אם יבוא ערפאת לכפר ערבי בגדה, אנשים לא יבחרו בו לראש המועצה, הם יבחרו באחד מהכפר, מהמישפחה. כל כפר זה כמעט מדינה בפני עצמה, והדבר הזה לא קיים בישובים היהודיים. וזה דבר חשוב. חושבים שאם משהו לא רוצה לעבור מסח'נין לגדה, כאילו הוא אוהב את ישראל יותר מאשר פלסטין. הדרגה היא ששילטון זה דבר חולף, ולא צריך לעבור מקום בכל פעם שהשילטון מתחלף.

ואתה תמשיך להיות בישראל?

אני אמשיך להיות סח'ניני. אם ישראל תשלוט שם, אני אהיה ישראלי, אם תבוא ארצות-הברית, אני בכל זאת אמשיך להיות סח'ניני. ועובדה ששלוט במקום כל-כך הרבה מדינות לפני ישראל ואנשים לא עזבו את הכפר. אין אצלנו אנשים שעוזבים מרצון.

שני האחים שלך עזבו.

הם לא עזבו, הם עברו זמנית. הם חושבים

לחזור ולחיות בסח'נין. הם רוצים שיהיה להם בית בסח'נין. עד היום הכתובת הקבועה שלהם זה סח'נין.

אם תקום מדינה פלסטינית, הם ילכו לגור שם, או יחזרו לסח'נין?

הם ירצו להיות בסח'נין.

גם היום אתה לא מגדיר את עצמך בישראלי?

מה זה נחשב ישראלי? אני ישראלי.

ישראלי זה, בין השאר, מי שחי במדינת-ישראל.

כן, אבל ישראלי שלא מתגייס לצבא ולא מגן על מדינת-ישראל נקרא ישראלי?

היית רוצה להתגייס?

לא.

ואם היו משנים את החוק?

יש חוק של מדינה ויש חוק-הטבע, ותמיד חוק הטבע יותר חזק. חוק-הטבע אומר שאסור לי להיחלם נגד ערבים, וגם אם יהיה חוק שחייב אותי להילחם ולהתגייס, חוק-הטבע הוא שקובע בסוף, כמו כל חוק-טבע אחר.

בקר חלק גדול מהיהודים בישראל יש היום פחד ממה שקורה בין הערבים בישראל.

מה שקורה בגדה וברצועה מקרין ומשפיע על הערבים שנמצאים בתוך ישראל וגם על הערבים הפלסטינים שנמצאים בתוך ירדן. הדבר האחרון ששמעתי עליו הוא שיש יומה של ירדן לשלוח כספים לאנשים בגדה כדי שיעשו טראסות מבטון, במקום אלה מהאבן, כדי לתת להם איכות-חיים טובה יותר.

למה זה חשוב?

כנראה שזה מחשש למצב של חסימת-כבישים בתוך מהנות-הפליטים בירדן. החשש ממה שקורה עכשיו אצל הערבים בתוך ישראל, יש לו מקום, וגם הערבים צריכים לחשוש.

למה?

כי אם יהיה מאבק בין היהודים לערבים, ברור שיהיו הרבה הרוגים ערבים. הערבים בישראל יכולים להשפיע קצת על ישראל. למרות זאת מה שקרה ביוסדהאמה 1976 יכול לקרות שוב וזה

דבר שבאמת יכול להשפיע על היחסים בצורה לא מבוקרת.

ואלה דברים חריגים, או שהערבים בישראל רוצים לקחת חלק פעיל באינתיפאדה?

אני חושב שאלה מיקרים חריגים. למרות שהערבים בישראל מזדהים באופן מוחלט עם האינתיפאדה. אבל בין הזדהות לבין השתתפות פעילה יש מרחק גדול. כולם יודעים שהמצב שונה.

אתה היית רוצה לקחת חלק פעיל באינתיפאדה?

אני חושב שאני משתתף. אני לא זורק אבנים, אני לא תומך באלימות מכל צד, אבל אני משתתף בזה שאני מסביר שהאינתיפאדה זה דבר עמוק כלב האנשים והאלימות זה רק סממן חיצוני שלה. האנשים לא יכולים להמשיך לסבול את המצב, ולא מדובר רק על הערבים. אם המצב היה הפוך, גם היהודים היו משתתפים באינתיפאדה. אז אני מסביר ומצידי זו השתתפות.

מה חושבים אלה שזורקים אבנים בוואדי ערה?

התושבים שם רובם נגד אלה שזורקים אבנים. כשהמצב היה רגוע, הייתי נוסע דרך הגדה

ההכרה הזו מצד הערבים היא דבר חדש. היום יש קונסנזוס של הכרה בקיומה של ישראל. אין היום כמעט מדינה ערבית רצינית שלא מכירה בעובדה הזאת. אין קבוצה רצינית בגדה או בתוך אש"ף שלא מכירה בעובדה הזאת.

לעומת זאת ההכרה בקיומו של העם הפלסטיני עדיין אינה קיימת באותה מידה. יש הרבה חוגים רציניים בישראל, כולל ראשי-הממשלה שמיר, ש' לא מוכנים להודות בפה מלא שיש עם פלסטיני.

העובדה שיש לך שני אחים סע'ים לים באש"ף מקשה עליך?

לצאת מהארץ אף פעם אין לי בעיות. כשאני נכנס אני נחשב לבדוקאי, ותמיד עורכים עלי חיפוש יסודי ומדוקדק, גם על אשתי ועל הבנות שלי. מפשטים אותן ומחפשים עליהן.

ושואלים שאלות.

תמיד שואלים שאלות, אבל כבן-המישפחה מור תר לי, גם לפי החוק החדש, לפגוש את האחים שלי.

ואתה פוגש אותם?

אני זוכר שאחד החיילים אמר לחברים שלו להפסיק, והם תפסו אותו והרחיקו אותו מהמקום. הגענו לתחנת-המישפחה תוך כדי מכות. הר' ריים שלנו היו קשורות חזק, עד שהתחילו להכחיל. ובתחנת-המישפחה העבירו אותנו מאגף לאגף, בין שתי שורות של שוטרים וחיילים, שלכל אחד מהם היתה אלה ביד והם היכו אותנו כשעברנו ביניהם. חלק מאיתנו נפצע. אחר-כך העבירו אותנו לתחנת-המישפחה בעכו והעמידו אותנו עם הפנים לקיר והידים קשורות מאחור, ושוב היכו אותנו כאילו הם משתעשעים. ואז בא שופט להאריך את המעצר שלנו, וכמעט לכולם היו כתמים כחולים מהמכות בכל הגוף. אחרי שמונה ימים שחררו אותנו מהמעצר ומעולם לא הגישו נגדנו כתבי-אישום.

איך זה התחיל בעצם?

הכריזו על שטח אדמה ששייך לסח'נין, לע' ראבה וליריחנא כעל שטח-אש סגור, שאסור לעבד שם את האדמה. וזו אדמה שרשומה על שם אנשים ושעברו אותה כמשך דורות, ושילמו עליה מיסים. והחליטו שזה שטח-אש. וידענו שזה צעד לפני הפקעה, כי היו מיקרים קודמים. השטח נקרא שטח 9.

אז האנשים מהכפרים לא הסכימו, הם התארגנו על כל הפלגים הפוליטיים, כולל תומכי



יובל-האדמה ביריחנא, 1984*
עמכשו קל יותר לערבים לדבר

כן.

איפה?

בדרך-כלל במצריים, אבל גם באירופה.

בין הערבים זה נותן לך נקודות זכות, העובדה שיש לך אחים באש"ף?

אני חושב שכן.

אתה חשבת פעם להצטרף לאש"ף?

אף פעם.

למה?

אם הייתי חושב, היו שואלים למה אני חושב, אם אני לא חושב, למה שואלים למה לא?

אתה זוכר את יובל-האדמה הראשון, ב-1976?

בוואדי ערה קודם לא הייתי בכפר, ולא השתתפתי בכלום. ישנתי בחיפה. בבוקר שמעתי שיש מהומות בסח'נין ושיש הרוגים ופצועים והחלטתי לנסוע. היתה לי הרגשה שאי אפשר לא לנסוע, למרות שהייתי בטוח שלא אגיע הביתה. הייתי חייב לנסוע. אני לא יודע אם היום הייתי עושה את אותו הדבר.

* שני צעירים מניפים דול פלסטיני על שני מוסות.

„בעל-הבית השניד לנו את הדידה רק אחרי שקיבל את הסכמתו של ועד-הבית“

המערך, שהיה אז בשילטון, והחליטו לעשות יום-שביתה כדי למחות על ההפקעה הזו וסגירת הש' טחים.

אני זוכר שאחרי שהחליטו על יום-השביתה היו איומים מכל הכיוונים. ראשי-הממשלה, שהיה אז רבין, נרמה לי, ושר-המישפחה, שהיה שלמה הילל, וההסתדרות איימה שכל פועל שלא יבוא לעבודה יפוטל ללא פיצויים. הממשלה החליטה לשבור את השביתה, והכריזו על עוצר בסח'נין.

העוצר הזכר בערב?

לקראת בוקר. בערב התחילו מהומות בכפרים ליד סח'נין וכבר שמעו על הרוגים ופצועים וזה חימם את האווירה.

וזו היתה הפעם הראשונה שה' טילו ערצרי?

כן. אנשים אפילו לא ידעו מה זה עוצר. הצבא נכנס בפיקודו של רפאל איתן, שהיה אז אלוף פיקוד-הצפון והתחילו לירות באנשים.

בסח'נין נהרגו שלושה ר' 43 נפצעו, ועד היום הם נכים ולא מקבלים פיצויים משום גוף והם סובלים עד היום.

וכל זה קרה בתוך ישראל של הקו הירוק, ולא היתה שום אינתיפאדה. אנשים בסד'הכל רצו להמשיך בחיים ולהמשיך לעבד את האדמות שלהם. וצריך לציין שמאז אין הפקעות אדמות בתוך ישראל.

זאת אומרת שזה עזר?

אני חושב שיש שתי סיבות שאין הפקעות. קודם כל כבר לא נשארו הרבה אדמות. אחרי שהפקיעו כל-כך הרבה, ומצד שני ישראל הבינה שאי אפשר להמשיך להפקיע, שאנשים לא יס' כימו, כי אדמות שהופקעו קודם, שמו עליהן ישר' בים יהודיים, ואלה אדמות של תושבי הכפרים.

גם לכם הפקיעו אדמות?

כן, לי הפקיעו 12 דונם ב-1962 והפקיעו לנו גם אדמות בעמק בית-נטופה בשביל המוביל הארצי.

ולמי נתנו את האדמות שלכם?

(המשך בעמוד 30)

העולם הזה 2639